

David Mitchell
Omul
de ianuarie

Traducere din engleză și note de
MIHNEA GAFIȚA

HUMANITAS
fiction

Omul de ianuarie

Să *nu* pui piciorul în biroul meu. Asta-i regula lui tati. Dar telefonul sunase deja de douășcinci de ori. Oamenii normali renunță după zece, unșpe țârâituri, doar dacă nu-i vreo chestie de viață și de moarte. Nu-i așa? Tati are un robot telefonic la fel cum avea James Garner în *Dosarele lui Rockford*¹, cu niște role mari de bandă. Numai că, de curând, a-ncetat să-l mai lase-n funcțiune. Treij' de țârâituri – și tot nu se oprișe. Julia nu l-ar fi putut auzi de la ea, sus acolo, în podul convertit, fiin'că-și pusese *Don't You Want Me*?², de la Human League, să-i bubuie la maximum. *Patruj'* de țârâituri. Mami nu-l auzea nici ea, fiin'că mașina de spălat ajunsese tocmai la ciclu-n care face ca toți dracii, *plus* că mai dădea și cu aspiratoru-n camera de zi. *Cinzej'* de țârâituri. Așa ceva chiar că nu era normal. Dar dacă tati fusese făcut praf și pulbere de vreun camion pe autostrada M5, și poliția n-avea decât numărul ăsta de la birou, fiin'că toate celelalte lucruri după care l-ar fi putut identifica se făcuseră scrum? Am fi ratat și ultima șansă de a-l mai vedea pe tatăl nostru carbonizat, în salonul de la morgă.

Așa c-am intrat, gândindu-mă la mireasa care trece pragul camerei lui Barbă-Albastră, deși fusese prevenită să nu pună piciorul înăuntru. (Barbă-Albastră, să nu uităm, atât aștepta, să se-ntâmple chiar asta.) Biroul lui tati miroase a bancnote – un iz de hârtie, dar și metalic. Stourile erau trase, așa c-ai fi zis că era seară, nu zece dimineața. Pe una dintre laturi se află un ceas de perete sobru, de-aceeași marcă, exact aceeași, ca și ceasurile de

1 *The Rockford Files*, titlul unui serial polițist american care a rulat în perioada 1974-1980.

2 *Piesă* de pe cel de-al treilea album de studio, *Dare* (1981), al trupei britanice The Human League.

perete sobre de pe pereții de la școală. Mai e și-o fotografie cu el dând mâna cu Craig Salt, când tati a fost avansat director zonal de vânzări al Groenlandei („Groenlanda“ – lanțul de magazine universale, nu Groenlanda – țara). Calculatorul IBM al lui tati tronează pe masa de lucru de inox. *Mii* de lire sterline a costat IBM-ul ăla. Telefonul de birou e roșu ca la liniile-alea speciale nucleare și are butoane pe care-apeși, în locul cadranului care se rotește la telefoanele normale.

Așa, în fine. Am tras adânc aer în piept, am ridicat receptorul și-am zis numărul nostru. Atâta lucru pot și eu să spun, fără să mă bălbâi. De obicei.

Dar cine era la celălalt capăt al firului n-a răspuns.

— Alo? am zis. Alo?

Am auzit o respirație apăsată, parcă s-ar fi tăiat cineva cu hârtie.

— M-auziți? Eu nu v-aud.

Foarte slab, totuși am recunoscut muzica din *Strada Sesam*¹.

— Dacă m-auziți (mi-am amintit de-un film al Fundației Filmelor pentru Copii, în care se-ntâmpla ceva similar), bateți în telefon o dată.

N-a urmat o bătaie în telefon, ci doar și mai multă muzică din *Strada Sesam*.

— Poate c-ați greșit numărul, am zis, mirându-mă de toată povestea.

Un bebeluș a-nceput să plângă și receptorul a fost trântit brusc. Oamenii, când ascultă, fac un zgomot de ascultător.

Eu îl auzisem, așa că și cealaltă persoană m-auzise *pe mine*.

„Măcar să fii spânzurat c-ai furat o oaie, decât să fii spânzurat c-ai furat o batistă.“ De la domnișoara Throckmorton învățasem treaba asta, cu *secole* în urmă. Dacă tot avusesem, nu-i așa?, un motiv să intru-n camera interzisă, am aruncat o privire printre lamele ca de ras ale storurilor lui tati, peste țarină, dincolo de copacul ca o creastă de cocoș, peste alte câmpuri, până hăt, spre Colinele

¹ *Sesame Street*, titlul unui serial american pentru copii, care rulează neîntrerupt din 1969.

Malvern. Dimineată mohorâtă, cer ca de gheață, pete de chiciură pe coline, dar nici urmă de zăpadă așezată – mare ghinion. Scaunul pivotant al lui tati seamănă cu cele de la tunurile cu laser de pe *Șoimul Mileniului*¹. Am tras de zor în puzderia de MIG-uri ale rușilor, care acopereau cerul până dincolo de Malvern și-mprejurimi. N-a trecut mult și mii de oameni care locuiau de-aici până spre Cardiff mi-erău datori că rămăseseră în viață. Fuselaje sfărțecate și aripi smulse și-nnegrite zăceau presărate peste țarină. Trăgeam în aviatorii sovietici cu săgeți tranchilizante, pe măsură ce-i vedeam ejectându-se cu tot cu scaune. Pușcașii noștri marini aveau să-i adune. Eu aș fi refuzat orice medalie. „Vă mulțumesc, dar nu, mulțumesc!“ le-aș fi spus lui Margaret Thatcher și Ronald Reagan, când mami le-ar fi dat drumu-n casă. „Îmi făceam datoria, nimic altceva.“

Tati are un ascuțitor de creioane tuț fixat de birou. Ascute creioanele-așa de bine, că poți să străpungi cu ele și-o armură. Creioanele H sunt cele mai ascuțite și favoritele lui tati. Eu prefer 2B-urile.

A sunat la ușă. Am dat drumul storului, să revină-n poziția în care-l găsisem, m-am asigurat că nu lăsasem vreo urmă a incursiunii mele, am ieșit în vârful picioarelor și mi-am dat drumul pe scări în jos, ca să văd cine sunase. Peste ultimele șase trepte am făcut un salt care sfida moartea.

Moronu' era plin de coșuri și rânjit, ca-ntotdeauna. Preciș îi mai crescuse părul de pe creier.

— Să vezi și să *nu* crezi ce s-a-ntâmplat!

— Ce s-a-ntâmplat?

— Știi lacul din pădure?

— Ce-i cu el?

— Ce-i cu el – și Moronu' s-a uitat în jur, să nu ne-audă nimeni – e că s-a dus, *tun* a-nghețat! Jumate din băieții din sat sunt acolo-n clipa asta. Meserie sau nu?

1 Denumirea navei stelare a căpitanului Han Solo (interpretat de Harrison Ford), în seria de filme *Star Wars* (*Războiul stelelor* – episoadele IV-VI).

— Jason! a strigat mami, din ușa bucătăriei. Nu lăsa frigul să intre-n casă! Ori îl inviți pe Dean *înăuntru* – bună, Dean! –, ori închizi ușa.

— Ăăă... ies și eu puțin, mami.

— *Ăăă*... unde?

— Să iau puțin aer curat și proaspăt.

Asta, da, greșeală de strategie!

— Ce mai pui la cale?

Am dat să răspund: „Nimic!“, dar m-a-mpiedicat Călăul, cu ștreangul lui.

— De ce-aș pune la cale ceva? i-am răspuns, evitându-i privirea în timp ce-mi trăgeam pe mine scurta de molton bleumarin.

— Ce ți-a făcut hanoracul negru cel nou, de te-ai supărat pe el, dacă îmi dai voie să întreb?

Iarăși n-am reușit să răspund: „Nimic!“ (Adevărul este că negrul înseamnă că te dai mare, că ești tu șmecher. Adulții... nu poți să te-aștepți de la ei să priceapă.)

— Scurta-i ceva mai călduroasă, atâta tot. E cam rece afară.

— Masa de prânz e la ora unu *fix*, a zis mami și s-a dus înapoi, să schimbe sacul aspiratorului Hoover. Vine și tati la masă. Pune-ți o căciulă de lână, să nu-ți înghețe capul.

Căciulile de lână-s pentru homo, dar puteam să mi-o vâr în buzunar mai târziu.

— Atunci, la revedere, doamnă Taylor, a zis Moronu’.

— La revedere, Dean, a zis mami.

Mami nu l-a plăcut niciodată pe Moronu’.

Moronu’ e de-o înălțime cu mine și băiat bun, dar *duhnește* a rântaș – Dumnezeu! Moronu’ poartă pantaloni pân’ la glezne, din magazinele la mâna a doua, și locuiește spre Fundătura-lui-Drugger, într-o coșmelie de cărămidă, unde miroase tot a rântaș. Pe numele lui adevărat, îl cheamă Dean Moran (rimează cu *warren*, „țarc de iepuri“ adică), dar profesorul nostru de Educație Fizică, domnul Carver, i-a spus *Moron* – adică „Nătărău“ –, încă din prima săptămână de școală, și porecla i-a rămas. Eu îi spun Dean, când suntem numai noi doi, dar numele nu sunt doar nume și-atât.

Băieții care-s preferații tuturor sunt strigați pe numele mic – de pildă, lui Nick Yew nu i se spune decât așa, Nick. Băieții care-s destul de simpatizați, cum ar fi Gilbert Swinyard, capătă porecle oarecum respectuoase, cum ar fi Yardy. La nivelul următor în jos, vin băieții ca mine, care se strigă unii pe-alții după numele de familie. Sub noi, sunt băieții cu porecle de-te-piși-pe-ele, cum ar fi Moran-Moron, sau Nicholas Briar, căruia i se spune Knickerless Bra¹. Totul ține de rang, dacă ești băiat, la fel ca-n armată. Dacă l-aș striga pe Gilbert Swinyard chiar așa, Swinyard, mi-ar trage una peste bot. Sau, dacă l-aș striga pe Moronu' Dean de față cu toți ceilalți, mi-aș compromite propriul meu statut. Așa că trebuie să fii atent.

La fete, chestia asta nu-i la fel de importantă, poate doar pentru Dawn Madden, care e-un băiat greșit din fabrică. Fetele nici nu se bat așa de mult ca băieții. (Vorba vine: chiar înainte să ne despărțim pentru vacanța de Crăciun, în timp ce stăteam la cozi și-așteptam autobuzele, Dawn Madden și Andrea Bozard au început să se facă una pe alta „Scroafo!“ și „Boarfo!“ S-au îmbrâncit în țâțe, s-au părut, și-au făcut toate alea.) Uneori, îmi pare rău că nu m-am născut și eu fată. Sunt, în general, infinit mai civilizate. Dar, dac-aș recunoaște vreodată cu glas tare așa ceva, m-aș trezi cu BULANGIU mâzgălit pe ușa dulapului de pe coridor. Floyd Chaceley a pățit exact așa, fiin'c-a recunoscut că-i place Johann Sebastian Bach. Țineți minte, dacă s-ar afla că Eliot Bolivar, ăla de-și publică poemele-n revista parohiei Black Swan Green, *sunt eu*, m-ar face chisăliță toți ceilalți în dosul terenurilor de tenis, cu dălți de tâmplărie boante, și mi-ar desena logoul celor de la Sex Pistols cu spray cu vopsea pe piatra de mormânt.

Să revin, deci. În timp ce ne-ndreptam către lac, Moronu' mi-a povestit cum primise el de Crăciun o pistă de mașinuțe „Scalectrix“. Și cum, a doua zi de Crăciun, îi explodase transformatorul și fusese cât pe-aci să-i șteargă toată familia de pe fața pământului.

¹ Dincolo de registrul fonetic, fiindcă porecla este o citire stălcită a numelui respectiv, ea ar însemna „sutien fără breteluțe“.

— Da, sigur că da..., i-am spus.

Dar Moronu' s-a jurat pe mormântul mamaie-sii. Atunci, i-am spus c-ar trebui să scrie la BBC, la emisiunea *Asta-i viața!*¹, și s-o convingă pe Esther Rantzen să-l pună pe fabricant să-i plătească despăgubiri. Moronu' mi-a spus că nu era chiar așa de simplu, fiindcă taică-su i-o cumpăraseră de la un pidosnic din piața din Tewkesbury, în Ajunul Crăciunului. Nici n-am îndrăznit să-l întreb ce-nsemna pentru el „pidosnic“ în cazul respectiv – dacă numai vindea pe la spate ori o și lua pe la spate, adică era homo.

— Da, bine, i-am spus, acum înțeleg.

Moronu' m-a întrebat și el ce primisem de Crăciun. Adevăru-i că primisem 13 lire 50 în tichete de cărți și-un afiș cu Pământul-de-Mijloc², dar cărțile-s pentru fătălai, așa că i-am povestit despre „Jocul Vieții“, pe care-l primisem din partea unchiului Brian și-a mătușii Alice. Îl joci pe-o tablă și câștigi, dacă reușești s-ajungi primul cu mașinuța ta la capătul drumului vieții – după ce-ai adunat cei mai mulți bani. Am traversat la intersecția de lângă „Lebăda neagră“ și-am intrat în pădure. Îmi părea rău că nu-mi dădusem cu vaselină pe buze, fiindcă-mi crapă, când e-atât de frig.

N-a trecut mult și-am auzit glasuri de băieți printre copaci, cum strigau și zbierau.

— Care ajunge ultimul pe lac e-un papă-lapte! a răcnit Moronu' și-a șters-o ca iepurele, până să mă dezmeticesc eu.

Imediat s-a și-mpiedicat de-o brazdă lăsată de-un pneu și înghețată bocnă, s-a dat peste cap în aer și-a aterizat pe fund. Nu degeaba-i nătărău.

— Cred c-am făcut o comoție, a zis.

— Comoția-i când te lovești la cap. Dar tu poate că ai creieru-n dos.

Ce replică! Păcat că nu era nimeni în jur s-o audă – nimeni care conta.

1 *That's Life!*, emisiune de tip variété, prezentată la BBC între 1973 și 1994 de Esther Louise Rantzen (n. 1940), cu diverși coprezentatori.

2 *Middle Earth* este locul în care se desfășoară acțiunea celor mai multe dintre scrierile romanțești ale lui J.R.R. Tolkien, mai precis din *Hobitul și Stăpânul inelelor*.

Lacul din pădure arăta *epic*. Bule mici de aer fuseseră prinse-n gheață, ca la bomboanele Glacier Mints¹ de la Fox. Neal Brose avea patine olimpice ca lumea, pe care le-nchiria pentru 5 penny un tur de lac, deși lui Pete Redmarley îi dădea voie să le-ncalțe pe gratis, pentru ca restul băieților să-l vadă făcând figuri de patinaj în toate direcțiile și să vrea și ei să-ncerce. Până și să *stai* în picioare pe gheață e-al naibii de greu. Am căzut de nu-știu-câte ori, până mi-a dat prin cap să-mi fac vânt și s-alunec direct cu adidașii. Ross Wilcox a venit cu văru-su Gary Drake și cu Dawn Madden. Toți trei patinează destul de bine. Drake și Wilcox sunt și mai înalți decât mine acum. (Și-au tăiat degetele mânușilor, ca să li se vadă cicatricile cu care s-au ales de la câta „Regină Râioasă”² au jucat. Pe mine m-ar *omori* mami.) Pleoșc stătea pe insulița ca o cocoșă din mijlocul lacului, unde stau de obicei rațele, și răcnea: „Curu-n sus! Curu-n sus!”³, ori de câte ori cădea cineva. Pleoșc n-are toate mințile la locul lor, fin’că s-a născut prea devreme, așa că pe el nu-l căpăcește nimeni. În tot cazul, nu prea tare. Grant Burch mergea chiar pe gheață cu bicicleta Raleigh Chopper a slugii lui, Philip Phelps. Câteva secunde și-a ținut echilibrul, dar, când a-ncercat să se ridice pe roata din spate, bicicleta și-a luat zborul. Când a căzut înapoi, parc-ar fi fost răsucită de Uri Geller³ până-și dăduse sufletul. Phelps a rânjit a greață. Pun pariu că se-ntreba ce i-ar fi putut spune lui taică-su. Pe urmă, Pete Redmarley și Grant Burch au hotărât că lacul înghețat era terenul ideal pentru jucat „Țară, țară, vrem ostași”⁴. Nick Yew a zis: — Da, sunt pentru, așa c-a rămas hotărât.

1 *Glacier Mints*, denumirea unor bomboane în formă de blocuri de gheață, cu aromă de mentă, produse din 1918 de firma Fox’s Confectionery în orașul Leicester.

2 *Scabby Queen*, denumirea unui joc de cărți în care pierzătorul, căruia îi rămâne o singură carte, o damă, primește diverse pedepse, în general loviturii și zgârieturi cu cărțile de joc pe mâini.

3 Iluzionist și magician de origine israelită (n. 1946), creditat cu puteri telekinetice și telepatice, mai ales cu capacitatea de a îndoi obiecte metalice prin puterea minții.

4 În original, jocul se numește *British Bulldogs* și are aceleași reguli ca și acesta, mai familiar cititorului român.

Eu *detest* „Țară, țară, vrem ostași“. Când l-a interzis domnișoara Throckmorton, în cursul primar, după ce Lee Biggs a jucat și-a rămas fără trei dinți, eu am răsuflet *efectiv* ușurat. Dar azi de dimineată, orice băiat care ar fi pretins că nu-i place „Țară, țară, vrem ostași“ ar fi trecut drept un papă-lapte. Mai ales băieții din sus de Pajiștile Kingfisher, ca mine.

Vreo douăzeci, douăș’cinci dintre noi, băieții, plus Dawn Madden, stăteam ciorchine, să fim aleși ca sclavii într-o piață de sclavi. Grant Burch și Nick Yew erau căpitanii unei echipe. Pete Redmarley și Gilbert Swinyard erau căpitanii celeilalte. Ross Wilcox și Gary Drake au fost aleși amândoi înaintea mea de Pete Redmarley, dar eu am fost ales de Grant Burch la seria a șasea, ceea ce n-a fost jenant de târziu. Moronu’ și Pleoșc au rămas ultimii. Grant Burch și Pete Redmarley au și glumit:

— Nu, luați-i pe-amândoi, că noi vrem să *câștigăm!*

Moronu’ și Pleoșc au râs, ce să facă și ei?, parcă și lor li s-ar fi părut amuzant. Poate că lui Pleoșc i s-a și părut. (Moronului, nu. Când și-au întors cu toții privirile de la el, a făcut aceeași mutră pe care-o avea când i-am spus atunci că jucăm „De-a v-ați ascunselea“ și l-am trimis cât mai departe, să se ascundă. Un ceas i-a trebuit să-și dea seama că nu-l căuta nimeni.) Nick Yew a câștigat la datul cu banul, așa că noi am fost mai întâi atacanții, iar echipa lui Pete Redmarley au fost apărătorii. Gecile băieților neimportanti au fost așezate la cele două capete ale lacului, ca să marcheze porțile prin care trebuia să treci sau pe care să le aperi. Fetele, mai puțin Dawn Madden, și cei mici au fost dați afară de pe gheață. Apărătorii lui Redmarley s-au așezat ca o haită de buldogi în mijloc, iar noi, atacanții ne-am luat avânt, alunecând pe gheață către prima noastră poartă. Inima-mi bubuia deja-n piept. Apărători și atacanți ne-am luat pozițiile de start, ca niște sprinteri. Căpitanii au lansat strigarea:

— Țară, țară, vrem ostași! Unu... doi... *trei!*

Zbierând ca niște piloți kamikaze, am dat asaltul. Eu am alunecat și-am căzut (întâmplător înadins), chiar înainte ca primul val de atacanți să se izbească de zidul apărătorilor. Asta urma să-i țină ocupați pe cei mai tari apărători, încleștați cu atacanții noștri de frunte. (Apărătorii trebuie să-i placheze pe atacanți cu amândoi

Cuprins

Omul de ianuarie	5
Călăul cu ștreangul	36
Rudele	63
Drumul de cai	98
Pietrele	140
„Nălucile“	172
Solariul	205
Suvenirurile	241
Viermele	283
Ascute-Cuțițe	313
Bălciul Gâștei	348
Discoteca	370
Omul de ianuarie	400
<i>Mulțumiri</i>	421